

УДК 65.339.9

ПРИКОРДОННІ ТЕРИТОРІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ У КОНТЕКСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Вербовська Л.С., асистент (Івано-Франківський НТУ нафти і газу)

Висвітлено основні підходи щодо економічної безпеки на прикордонних територіях через формування об'єднання єврорегіонів в рамках транскордонного співробітництва. Для економічної безпеки прикордонних територій необхідно використати міжнародний досвід функціонування єврорегіонів, створити відповідні умови для їх розвитку, що забезпечить економічну безпеку держави в цілому.

Ключові слова: *прикордонні території, економічна безпека, транскордонне співробітництво, єврорегіон, профайл, браунфілди, грінфілди.*

Постановка проблеми. Глобалізація стала невід'ємним фактором сучасного життя, який впливає на політичну, економічну, соціальну і культурну сфери на різних рівнях. Адже, відомо, що національна безпека залежить від економічної безпеки регіонів, особливо прикордонних. У контексті забезпечення економічної безпеки (ЕБ) транскордонне співробітництво у форматі «єврорегіон» на прикордонних територіях України набуває специфічного значення, оскільки рівень безпеки впливає на інтенсивність ділових відносин по обидва боки кордону.

Транскордонне співробітництво є надзвичайно важливим і має стратегічне значення не тільки для забезпечення економічного піднесення, а також національної ЕБ. Адже, відомо, що нова архітектура світової безпеки, це, процеси глобалізації, регіоналізації, а також змішані форми їх функціонування. Тлумачення терміну „безпека” у світовій науковій літературі є практично канонізованим. В «Энциклопедическом словаре» Ф.Брокгауза та І.Ефрона, виданому 1891 р., безпека (особиста та майнова) розглядається як найголовніша запорука людського розвитку. У ній автори словника вбачають причину появи та сенс існування держави. Безпека створюється відвертанням небезпек, які можуть загрожувати як окремим громадянам, суспільству так і державі в цілому.

З лінгвістичної точки зору безпека – це відсутність небезпеки, збереження, надійність, саме так визначає В. Даль у „Словаре русского языка”, а, С. Ожегов пропонує подібне визначення: «Безпека – стан, при якому відсутня загроза кому-, чому-небудь» [1]. Отже, безпека досягається через здійснення низки заходів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Відокремлюючи основні напрями співробітництва дослідники Н. Мікула [14], Т. Гончарук, Є. Сич, О. Гонта, О. Редько [2], приділяють особливу увагу аналізу сукупності факторів прикордонної співпраці (геополітичний, транспортно-географічний, економічний, екологічний, соціально-демографічний і інформаційний фактори). А. Бієн Белі [3], Є. Сич, О.

Гонта, Ю. Кутах, М. Османов, В. Будкін [4], З. Петренко [5] висвітлюють торгово-економічний напрямок прикордонного співробітництва пов'язуючи розвиток економічного співробітництва з процесами інтеграції як прикордонних регіонів, А. Кирюхіна, А. Бояр [6], О. Відоменко [7], а Н. Тимошенко загальні тенденції та особливості екологічного співробітництва прикордонних областей.

Виклад основного матеріалу. Основна роль у розвитку транскордонного співробітництва на територіях прикордоння належить найвищому рівню організаційного об'єднання «єврорегіон», оскільки діяльність відповідає принципам Європейської Рамкової Конвенції транскордонного співробітництва між адміністративно-територіальними одиницями та органами влади. Під поняттям «єврорегіон» розуміють територію добровільного транскордонного співробітництва, де шляхом економічної, культурної, гуманітарної співпраці реалізуються конкретні проекти, які впливають на збільшення інвестицій, зменшення рівня незайнятості, розвитку інфраструктури, покращення екології, тощо. Посилення ЕБ на прикордонних територіях в рамках функціонування «єврорегіон» повинен стати стійким реальним процесом за умови здійснення цілого комплексу необхідних заходів у різних сферах: у зовнішній торгівлі, в сфері виробництва, фінансів, продовольчого і сировинно-ресурсного забезпечення, інвестиційній, охороні навколишнього середовища тощо [9]. Не секрет, що за наявності численних загроз потенційні партнери та інвестори не бажають співпрацювати з фізичними, юридичними особами депресивних територій. Адже, через боязнь піддати власний бізнес великим ризикам, а, високий рівень ЕБ навпаки сприяє налагодженню зовнішньоекономічних ділових контактів.

Для визначення ЕБ на територіях прикордоння, ми можемо застосовувати, як, кількісні, так і якісні показники. Таким чином, необхідно не тільки у загальному вигляді говорити про кількісні та якісні методи аналізу, та основні підходи до розробки

моделей оцінки і прогнозу ризиків [10], які виникають на прикордонних територіях, а також про застосування нище перелічених методів для запобігання негативних ризиків, які можуть спровокувати економічну безпеку на прикордонних територіях:

- математичне моделювання, розробка математичних моделей, які викликають небажані наслідки для людини, суспільства, держави;
- експертний, використовується, при отриманні експертних оцінок, які допомагають встановити можливість виникнення тих чи інших подій, пов'язаних з аналізом ризику;
- соціологічний, використовується для визначення соціологічних оцінок сприйняття населення чи окремих соціальних груп якогось визначення ризику.

Щодо якісних оцінок, це залежить від ситуації, складності проблеми, рівня економічного розвитку прикордонної території, можемо застосовувати наступні методи:

- експертні методи (проведення рольових ігор, тощо), залучаються фахівці для висловлювання думок про проблематику, і на їх основі робляться відповідні висновки;
- метод сценаріїв, використовують наявну інформацію, різноманітні сценарії, які в подальшому ранжуються від величини та виникнення проблеми, чи потенційного ризику;
- історико - асоціативні методи, полягають у залученні свідчень даних історичного характеру;
- концептуальні переноси, застосування тих чи інших теоретичних пропозицій з метою зменшення їх рівня невизначеності.

А, поєднання кількісних і якісних оцінок при вирішенні загроз, в оптимальних комбінаціях, залежно від сфери застосування та ситуації, і оптимальним підходом до вирішення складної чи ризикової проблеми, які виникатимуть на прикордонних територіях в контексті транскордонного співробітництва (ТС).

В роботі Науменка С. В. [8] вироблено низку заходів, щодо забезпечення ЕБ на кордонах, де має відбутися процес узгодження інтересів та договірних відносин у прикордонних регіонах з метою пошуку рішень для спільних та ідентичних проблем. Адже, як відомо, що прикордонне співробітництво спрямоване на подолання негативних аспектів існування кордонів та наслідків, які виникли на територіях через їх розміщення, і мають на меті покращання умов життя населення.

З іншого боку, інтенсивність співробітництва в рамках єврорегіональних об'єднань може мати негативний вплив на стан ЕБ прикордонного територій. Характер цього впливу залежить від функціональних зв'язків між індикаторами ЕБ і рівнем розвитку ТС, а також від економічної політики в межах єврорегіонів та інвестиційної привабливості територій прикордоння. Прикордонні території є інвестиційно-привабливими, тому

необхідно скористатися проектами Європейського Союзу та іншими програмами, які мають пріоритет щодо розвитку твердої інфраструктури. Важливим є залучення інвестицій і найефективніше використання зовнішнього чинника – досвіду єврорегіонального співробітництва регіонів ЄС, системи субсидювання ТС з метою внутрішнього розвитку прикордонних територій України, що забезпечить ЕБ. Із точки зору стратегічного бачення, на нашу думку, ознаки “периферійності” цілком можливо трансформувати у переваги прикордонних територій (ПТ) [11,ст. 21].

Загально відомо, що для залучення інвестора, конкуренція на рівні територіальних громад і між єврорегіонами має велике значення. Як зазначає автор в роботах [12, 13], що для досягнення мети потрібно створювати і розвивати інвестиційний та інноваційний продукти, який мав би зацікавити інвестора, для проекту – придатні земельні ділянки, профайл території, інвестиційний паспорт, підготовлений алгоритм дозвільних процедур, центр по роботі з інвестором, позитивно налаштовану громаду прикордонних територій, якісні комунальні послуги, дороги, «брендові» та «атракційні» продукти, багато чого іншого з «вихованих ресурсів», які позиціонують ПТ, формують певний імідж про неї, є предметом для участі у конкуренції за інвестиції на міжнародних ринках.

На нашу думку єврорегіонам необхідно «масово» займатися підготовкою промислових зон, або по іншому «грінфілдів», - вільних земельних ділянок до яких підведені необхідні комунікації та інфраструктура, а також цілеспрямовано працювати в партнерстві із громадою щодо залучення стратегічних інвесторів на ПТ. А, для того щоб єврорегіони стратегічно працювали, перш за все потрібно провести повну інвентаризація наявних ділянок, які є наявними на територіях, які охоплює своєю діяльністю єврорегіон, здійснити детальний опис незадіяних «грінфілдів», описати неефективність задіяних земель «браунфілдів», які відповідають міжнародним стандартам, зробити попередній дизайн промислових ділянок, визначитись із призначенням ділянок на ПТ, потенціалом та обмеженнями (відповідно до природних та демографічних умов, стратегії розвитку території), сформувати базу даних об'єктів нерухомості для бізнесу, готувати земельні ділянки та промислові зони для інвесторів, визначити факторні умови (робоча сила, інфраструктура, комунікації, дороги), встановити чіткі, прозорі та реальні вимоги (критерії) для майбутніх інвесторів. Адже розробка бази дасть можливість уникнення ризиків для бізнесу по обидва боки кордону, і/та забезпечить ЕБ ПТ.

А тому, основними інструментами забезпечення ЕБ ПТ в рамках «єврорегіонів» мають виступати:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення;
- усунення політичних та адміністративних

бар'єрів;

- створення господарської, соціальної та культурної інфраструктури з формуванням спільних органів, господарюючих суб'єктів, асоціацій, бізнес-інкубаторів, інноваційно-інвестиційних фондів;

- розробка та прийняття Стратегії забезпечення ЕБ ПТ, тощо.

Висновки. Отже, може із впевненістю сказати, що рівень національної безпеки залежить від збалансованого розвитку поєднання інтересів економічної безпеки держави та ЕБ ПТ. Дане питання є надзвичайно складним і важливим та потребує подальшого опрацювання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України. Підручник. – К.: Інтертехнологія, 2009. – 272 с.

2. Редько О., Гонта О. Соціальні взаємодії прикордонних регіонів в умовах геополітичної трансформації // Сіверянський літопис. – 2000. – №2. – С.110 – 111.

3. Белі Б. Розвиток прикордонного співробітництва східних регіонів України як напрям реалізації її зовнішньоекономічної політики // Соціально-економічні дослідження в перехідний період: Проблеми європейської інтеграції і транскордонної співпраці. – Вип. 29. – Луцьк, 2001. – Т.1. – С.222 – 224;

4. Будкін В.С. Прикордонне співробітництво в системі адаптації Україні до європейського простору // Проблеми прикордонних територій України. – К., 1993. – С.169 – 179;

5. Петренко З.О. Прикордонні регіони як нова форма міжнародної інтеграції // Економіка України. – 1999. – №12. – С. 44 – 51.

6. Бояр А.О. Проблеми перспективи природоохоронної діяльності у прикордонному регіоні //

Соціально-економічні дослідження в перехідний період: Проблеми європейської інтеграції і транскордонної співпраці. Вип. 29. – Луцьк, 2001. – Т.1. – С. 449 – 452;

7. Відоменко О.І. Економічно-екологічні аспекти техногенно-природної безпеки прикордонних регіонів: Дис. к.е.н. – Л., 2002. – 176 с.

8. Науменко С. В. Розвиток транскордонного співробітництва в системі забезпечення економічної безпеки України. 21.04.01 – економічна безпека держави. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, Київ – 2007, ст. 21.

9. Транскордонне співробітництво / І. Боднарчук, І. Грицяк, А. Даруліс та ін. За заг. ред. Б. Лессера та І. Розпутненка. – К. Вид-во «К.І.С.», 2003. – 320 с.

10. «Євроатлантикінформ». Науково-аналітичний бюлетень Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України. № 4. 2005 р. ст. 80.

11. Баян Ануш Валеріївна. Міжрегіональне транскордонне співробітництво України та Угорщини в умовах розширення Європейського Союзу (питання методології, методів і практики). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, Львів, 2006 р. ст. 36. <http://disser.com.ua/contents/35628.html>.

12. Васильченко Г.В. Місцевий економічний розвиток та прямі іноземні інвестиції // Галицький економічний вісник. Тернопіль. – №1 (22). – 2009. – С. 40 - 47.

13. Васильченко Г.В. Проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в Україні. Матеріали МНПК «Макроекономічне регулювання інвестиційних процесів та впровадження стратегії інноваційно-інноваційного розвитку в Україні» НАНУ, Рада по вивченню продуктивних сил України, Київ, 23-24 жовтня. – 2008. – Ч.2. – С.213-218.

14. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

Анотація. Отражены основные подходы относительно экономической безопасности на пограничных территориях через формирование объединения еврорегионы в рамках трансграничного сотрудничества. Для экономической безопасности пограничных территорий необходимо использовать международный опыт функционирования еврорегионов, создать соответствующие условия для их развития, которое обеспечит экономическую безопасность государства в целом.

Ключевые слова: пограничные территории, экономическая безопасность, трансграничное сотрудничество, еврорегион, профайл, браунфилды, гринфилды.

Summary. In article the basic approaches concerning economic safety in boundary territories through formation of association of euroregions within the limits of transboundary cooperation are considered. It is necessary to make use of the international experience of functioning of euroregions for economic safety of boundary territories, to create corresponding conditions for their development which will provide economic safety of the state as a whole.

Keywords: boundary territories, economic safety, transboundary cooperation, euroregion, a profile.

*Рецензент д.е.н., професор Прикарпатського національного університету
ім.В.Стефаніка Благуна І.С.*

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.